

RETORIKPLAN
för
Ludvika kommun©

Syfte och mål för våra elever

- Våga, vilja och kunna
 - tala inför andra
 - framföra sina åsikter
 - ta ställning för och emot
- Respektera de andra i gruppen
- Få stärkt självförtroende
- Lyssna aktivt och ge respons
- Utveckla empatisk förmåga och ett demokratiskt förhållningssätt

Varför retorik i skolan?

Vi vill ge våra elever möjlighet ”att äga språket” för att de ska få bättre förutsättningar att klara sig i dagens och morgondagens kommunikationssamhälle på bästa sätt. Detta gör vi genom att i ett F-9 perspektiv successivt arbeta mot ovanstående mål. Härigenom ger vi dem också en bra grund att stå på för att de ska kunna delta och verka i ett demokratiskt samhälle. I skolans uppdrag ingår dessutom att eleverna ska få lära sig att lyssna aktivt och på ett genomtänkt sätt framlägga sina åsikter.

Detta häfte, *Kursplan i retorik för Ludvika kommun*, utarbetades under läsåret 2010-11, då 20 lärare fick en grundutbildning i retorik med inriktning på skolan av Karin Beronius, Rhetor Dalarna. I utbildningen varvades teori med praktiska övningar och gruppen började under läsåret föra ut sina kunskaper till elever och kolleger. De provade sig aktivt fram i sina elevgrupper och utifrån gemensamma erfarenheter utarbetades denna kursplan.

Under läsåret 2012-13 har ytterligare en grupp lärare fått en grundutbildning med samma inriktning och av samma utbildare som anges ovan. Denna grupp har våren 2013 reviderat den ursprungliga kursplanen i samarbete med Karin Beronius.

Retorikplan

Tala och *lyssna* understryks i Lgr 11 mer och tydligare än i tidigare läroplaner. Momenten ska bedömas och vara underlag för betygsättning. Retorik ingår i skolans värdegrundsarbete och ger metodik för att undervisa i att tala och att lyssna. Detta ger alla elever möjlighet att uppfylla kunskapskraven i dessa moment och att vilja, våga och kunna gå ut i samhället och delta i demokratiska processer, stå för sin åsikt och våga ifrågasätta.

Vi utgick från Lgr 11 vid arbetet med Retorikplanen, vilket blev en del av implementeringen av momenten tala och lyssna i kursplanerna för Svenska och Svenska som andraspråk.

Undervisningen i dessa ämnen:

"... utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättning att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkliga förmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära." ...
"... På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket."

(Lgr 11, 3.17 svenska/3.18 svenska som andraspråk)

Ovanstående citat är en ledstjärna för oss som undervisar i retorik i Ludvika kommun. Vi har en tydlig progression i arbetet med retorik F -9 och fokuserar på lyssnarens och talarens roller. För att arbetet med Retorik i Skolan ska lyckas så bra som möjligt är det grundläggande att först skapa ett tryggt, tillåtande och positivt klimat i klassrummet, att lära eleverna att lyssna aktivt och att både ge och ta emot positiv respons, så att de vågar, vill och kan tala inför - och lyssna på - varandra. Detta utvecklar deras självkänsla, självförtroende, empati, demokratiska tänkande och förmåga att uttrycka sig och använda språket. Detta ger dem möjlighet att utvecklas till medvetna kommunikatörer med tilltro till den egna förmågan att kommunicera i alla de språkliga situationer som vi ställs inför i vårt samhälle.

Målet är att lyssnaren och talaren vid slutet av respektive årskurs har tillägnat sig de kunskaper som visas på följande sidor. För att tydligt visa progressionen markeras de moment som tillkommer i varje årskurs i kursiv text. I de fall där svårighetsgraden i ett moment stegrats, anges endast stegringen.

I början av varje nytt stadium förutsätts att eleverna har tillägnat sig kunskaperna från föregående stadium. Momenten upprepas därför inte där annat än i undantagsfall som t ex "Spelregler för lyssnaren/talaren".

Lyssnaren kan

Förskoleklass

- sitta på sin plats under korta tal
- vara tyst och lyssna då andra talar
- se på talaren
- vänta på sin tur

Åk 1

- sitta/stå på sin plats när andra talar
- vara tyst och lyssna då andra talar
- se på talaren
- vänta på sin tur
- lyssna aktivt och ställa frågor
- ge ett guldkorn till talaren

Åk 2

- sitta/stå på sin plats när andra talar
- vara tyst och lyssna då andra talar
- se på talaren
- vänta på sin tur
- lyssna aktivt och ställa frågor
- ge guldkorn och gott råd till talaren
- följa klassens spelregler för lyssnaren

Åk 3

- sitta/stå på sin plats när andra talar
- vara tyst och lyssna då andra talar
- se på talaren
- ge guldkorn och goda råd till talaren
- följa klassens spelregler för lyssnaren
- ställa frågor till talaren
- kunna återberätta det någon berättat

Talaren kan

- känna sig trygg i gruppen
- tala om något vardagsnära i gruppen
- se på dem som lyssnar
- vänta på sin tur

- känna sig trygg i gruppen
- tala om något vardagsnära i gruppen
- se på dem som lyssnar
- vänta på sin tur
- berätta inför en mindre grupp
- tala tydligt
- ge ett guldkorn till lyssnarna

- känna sig trygg i gruppen
- tala om något vardagsnära i gruppen
- se på dem som lyssnar
- vänta på sin tur
- ge guldkorn och gott råd till lyssnarna
- berätta inför en mindre grupp
- tala tydligt
- återberätta något t ex en saga
- följa klassens spelregler för talaren
- förstå hur det man säger uppfattas beroende på tonfall

- känna sig trygg i gruppen
- tala om något vardagsnära i gruppen
- se på dem som lyssnar
- vänta på sin tur
- ge guldkorn och gott råd till lyssnarna
- berätta inför en mindre grupp
- tala tydligt
- återberätta något t ex en saga
- följa klassens spelregler för talaren
- förstå hur det man säger uppfattas beroende på tonfall
- använda talkort med text eller bilder vid en kort presentation
- göra en enkel disposition
- hålla en kort förberedd presentation om vardagsnära ämnen för olika mottagare
- kunna stödja en presentation med bilder och andra hjälpmedel
- förstärka presentationen genom tonfall, röstläge och kroppsspråk
- stå för sin åsikt och säga ja eller nej
- förstå hur det man säger uppfattas beroende på tonfall och ords nyanser

Lyssnaren kan

Åk 4

- följa klassens spelregler för lyssnaren
- *ta ögonkontakt med talaren*
- *ställa öppna frågor på innehållet i presentationen*
- ge guldkorn till talaren
- ge ett gott råd till talaren

Åk 5

- följa klassens spelregler för lyssnaren
- ta ögonkontakt med talaren
- ställa öppna frågor på innehållet i presentationen
- *visa ett positivt kroppsspråk (t ex nicka)*
- ge guldkorn och goda råd till talaren
- *ta emot respons på egna texter*

Åk 6

- följa klassens spelregler för lyssnaren
- ta ögonkontakt med talaren
- visa ett positivt kroppsspråk (t ex nicka)
- ge guldkorn och goda råd till talaren
- ta emot respons på egna texter
- *ställa relevanta, öppna frågor som för tankarna vidare, ger en kunskapsutveckling och fördjupning*

Talaren kan

- följa klassens spelregler för talaren
- ge guldkorn och gott råd till lyssnarna
- stå för sin åsikt och säga ja eller nej
- tala tydligt så *det är lätt att lyssna*
- *börja använda kroppsspråket för en mer levande presentation*
- *ta inledande ögonkontakt med lyssnarna*
- *med hjälp av pedagog använda talkort med stödord eller tankekarta som stöd vid redovisning i något ämne*

- följa klassens spelregler för talaren
- ge guldkorn och *goda råd* till lyssnarna
- stå för sin åsikt och säga ja eller nej
- *artikulera och pausera för att väcka intresse*
- börja använda kroppsspråket för en mer levande presentation
- *besvara öppna frågor på innehållet i presentationen*
- *ta emot och ge respons på egna texter*
- *söka information till presentationen i olika medier och källor*
- *skriva talkorten i stort sett själv, t ex utifrån en tankekarta*
- *gå in, ställa sig på plats och ta ögonkontakt innan presentationen*

- följa klassens spelregler för talaren
- ge guldkorn och goda råd till lyssnarna
- stå för sin åsikt och säga ja eller nej
- artikulera och pausera för att väcka intresse
- använda kroppsspråket för en mer levande presentation
- besvara öppna frågor på innehållet i presentationen
- ta emot och ge respons på egna texter
- söka information till presentationen i olika medier och källor *och arbeta med källkritik*
- skriva talkorten i stort sett själv, t ex utifrån en tankekarta
- gå in, ställa sig på plats och ta ögonkontakt innan presentationen
- *veta hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation*
- *strukturera presentationer om ämnen hämtade från vardag och skola, med en tydlig röd tråd*
- *skriva talkort som fungerar*
- *hålla ett väl förberett tal för en större lyssnar-grupp, t ex ett tal på avslutningen*
- *argumentera i olika samtalsituationer och beslutsprocesser*

Lyssnaren kan

Åk 7

- följa klassens spelregler för lyssnaren
- *lyssna aktivt på andras åsikter*
- *utifrån andras åsikter formulera motargument*
- *ge respons för att utveckla talaren*

Åk 8

- följa klassens spelregler för lyssnaren
- lyssna aktivt på andras åsikter
- *lyssna aktivt i ett samtal och ställa öppna frågor*
- utifrån andras åsikter formulera motargument
- ge respons för att utveckla talaren

Åk 9

- följa klassens spelregler för lyssnaren
- lyssna aktivt på andras åsikter
- lyssna aktivt i ett samtal och ställa öppna frågor
- utifrån andras åsikter formulera motargument
- *lyssna till argument i en debatt*
- *vara en god lyssnare*
- ge respons för att utveckla talaren

Talaren kan

- följa klassens spelregler för talaren
- *säga sin åsikt och stå för den*
- *anpassa språket i sin presentation till innehållet*
- *använda ett hjälpmedel för att understryka något i presentationen, t ex en bild, en sak eller en tabell*
- *ge respons för att utveckla lyssnaren*

- följa klassens spelregler för talaren
- säga sin åsikt och stå för den
- anpassa språket i sin presentation till *både innehåll, syfte och mottagare*
- använda ett hjälpmedel för att understryka något i presentationen, t ex en bild, en sak eller en tabell
- *hålla ett tal med en argumenterande text*
- ge respons för att utveckla lyssnaren

- följa klassens spelregler för talaren
- säga sin åsikt och stå för den
- anpassa språket i sin presentation till både innehåll, syfte och mottagare
- använda ett hjälpmedel för att understryka något i presentationen, t ex en bild, en sak eller en tabell
- hålla ett tal med en argumenterande text
- ge respons för att utveckla lyssnaren
- *hålla ett tal till en okänd publik*
- *argumentera i en debatt*
- *använda disposition, talkort, kroppsspråk och olika hjälpmedel på ett sätt som ger en levande framställning*
- *leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen av vad som sagts*
- *ensam eller i grupp hålla ett avslutningstal*
- *sovra i en stor informationsmängd och pröva källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt*